

BOROVNICA vedel sem:

zdaj čisto
na koncu
je potrkala
na okno
borovnica
in se podpisala
tudi na to
mojo knjigo

Camera obscura

Slikarjeva beležnica
(Odlomek)

Borivoj
Wudler

Tudi jaz sem razvozlaval
stari vozel protislovja . . .

Walt Whitman

PRVI NOTES

Bom že kako, si pravim, zjutraj, ko zbiram pogum; ko se godi najbolj odmaknjeno; zjutraj je svet najbolj daleč. Ampak če ne čemiš, ne čakaš, da se ti bo približal, če recimo vsaj globoko dihaš, napneš mišice in si rečeš: z ljubeznivo mislijo otipavam svoje telo — se v telesu nekaj spremeni; pride tisto nekaj od nekod, kar potrebuješ, da živiš, in sploh pred odločilnimi trenutki. In se približa svet. Če si prepričan. Izrežem take reči in jih nalepim na vrata omare, med praktične nasvete in podobno robo.

Maham z rokama po zraku, vzdigujem noge, kolikor morem visoko, in se priklanjam na štiri strani neba. Otani Te Gita je po tridesetih letih vaje z jedilnimi paličicami ujel vsako muho, ki mu je bila dovolj blizu.

Sedmi ali osmi dan sem tu. Napol sem tu, ker z eno nogo sem še v mestu, recimo temu tako. V novih prebivališčih, si mislim, da spadajo zraven, težave, k vrženosti v druge kraje. Bodo pa prihajali prijatelji. Bo prišel Čarli. Lavrič mogoče Dr. Ropas. Gita, Lidija. Brat, svakinja, nečakinja. Še veliko drugih iz prejšnjega prebivanja; si ne bom beležil vseh imen, ker nekatera sem pozabil, nekaterih sploh ne morem pozabiti. Prišli pa bodo, če takrat ni bilo vse le navidez, se pravi, če se med ljudmi dogaja kaj več

kot le naključna srečanja. Ne vsi hkrati, ker ne gre; bi ne šlo ravno najboljše. Ob istem času, če bi prišli — — —ker Čarli in njegovi se ne ujema z Lavrič in njegovi. Lidija in Gita sta v bratovih očeh nekaj drugega, dr. Ropas je v Čarlijevih očeh — — —, ker premišljuje tuje, Čarliju tako, da ga ima za nepotrebne (če hoče ostati vsaj za silo Čarli), v očeh dr. Ropasa je Čarli — — — poguma je treba — — —.

Poguma.

Se ne vidi na prvi pogled, kakor v bitkah, ko ga lahko pokažeš, da je vsakomur jasno. (Ali se mu zdi, da mu je.) Usoda pa je vsak dan, od jutra do večera in še ponoči. Ura je vsak dan: tiki — dotiki usode. Če loviš z jedilnimi paličicami muhe, je usoda in pogum je tudi, ampak je nekaj čisto drugega, če recimo reši človeka iz narasle reke (viharnega zimskega večera). Ga ne potrebuješ, takšnega poguma, ker ni treba nikogar. Je zamotano; se ne zgodi. Moraš biti o pravem času v pravih okoliščinah, po naključju prideš mimo, ko se je vse drugo že naredilo samo od sebe; ko je že v vodi in ko še ni pod vodo; pa se še vedno lahko narediš Francoza.

Vsak dan ga potrebuješ, tistega za muhe. Je usoda bolj vsak dan kakor včasih, ker če se lahko narediš Francoza, ni več usoda. Vsakemu dnevu se ne moreš izogniti. Manj ga imaš, še to je, bolj ga potrebuješ (pogum). Kakor je pač nasploh s ponudbo in povpraševanjem. In še ga ne moreš dobiti drugod, kakor iz sebe ga lahko; in ga dobiš (ko ga zbereš tam nekje okoli popka, kjer prebiva) tudi v svetu.

Pohišta je bilo preveč; še zdaj ne vem, kako bom to uredil. Tetino; in moje, ki smo ga pripeljali. Kaj naj s štirimi omarami, z dvema kredencama? S stoli? Jih je bilo vsaj dvajset; — trideset?

Kam naj z vsem tem? sem rekel bratu (tudi omarice, komode, skrinje, otomane, nekakšni naslanjači, ki niso imeli več pravice do bivanja), ko sem videl, da je vse ostalo, kakor je bilo za tetinega življenja. Jezilo me je. Sem pričakoval, da bodo sobe prazne, pobeljene z apnom, snažne in prezračene?

Pozabili smo pač. Pozabila sta. Ker brat ni rekel besedice. Selitev je bila njegova; iz njegove glave je zrasla selitev. Sam je vse uredil in priskrbel tovarnjak in nosače in bi bil moral pomisliti tudi na to. Kam naj zdaj z vso kramo? Boš že kako, spravi jo v denar, zaradi mene, začasno jo lahko zložimo semle, v sobo s pečjo. V sobi s pečjo bom delal. Lahko delaš tudi v balkonski sobi, je rekel: daj no mir! in navsezadnje: kaj me briga tetino pohištvo? s tisto samoumevniško resnobo, ki mi je bila vedno — — —, da bi ga bil včasih — — —; tudi takšni trenutki so bili.

In mene? kaj mene briga tetino pohištvo? sem zavpil. Svakinja je prišla iz hiše in obstala pri vratih. Kaj me briga tetino pohištvo! Kaj me briga! Ravno mene! sem vpil. Brat je zamahnil z roko in šel v hišo, svakinja za njim in ga vprašala: kaj pa je? Oh, kaj je! je rekel brat. Cirkus! kaj naj bo drugega.

Začetek mojega novega prebivanja je bil poln kosov pohištva, naloženih vsevprek na tesnem pred vhodom, ko je tovarnjak že odpeljal in so trije

nosači v plavih platnenih mondurah motovili med njimi, poprijemali, pre-
vračali in zginjali v dvojce ali posamič otovorjeni skozi vrata v notranjščino.

Ob ograji sem stal, videl veliko okorno telo trške cerkve in košček
ceste (skozi preplet golih vej), plavkast asfalt, rumenkaste zidove hiš in nizko
oblačno nebo; kakor da bi se bil umaknil v pokrajino, tako se mi zdi, da je
bilo. Po cesti navkreber se je pomikal voz z volovsko vprego in je bil del
pokrajine; v obaltnih gumastih škornjih je vlekel voliče, obalten možak v
dolgem modrem predpasniku; in še suhljat dečko, ki je udrihal po usranih
zadkih: Bjé, bjé! Ejc! Svakinja je zaklicala: Čuj! ko se je njen obraz prikazal
v kuhinjskem okencu; mi tudi nimamo ne vem koliko časa.

Ni bilo tako, kakor se mi zapisuje. Je bilo vsega veliko več. Tudi bra-
tova zadrževana nejevolja, prikrita z dejavnostjo; le kdaj pa kdaj je v ne-
strpni kretnji udarila navzven. Moja zmedenost; da nisem vedel, kaj naj
počnem; in še veliko drugega, kar se je napletlo okoli prihoda, izžarevalo
iz nas. Tudi dež, ki je začel škropiti. Spet je začelo deževati.

Brat je rekel: Bo kar v redu, še pred mrakom bomo imeli vse pod
streho. Med podboji vrat je stal, držal umazane roke od sebe. Pograbil sem
nekaj map in nekaj platen in vse skupaj odnesel po tesnih stopnicah v bal-
konsko sobo. Sem prilepil na steno lastno podobo (tetine fotografije sem
zložil za peč) z odrezanim uhljem. To boš potem, je rekla svakinja, ki je
prišla za mano. Kaj potem! sem rekel. Saj so nosači, ali niso? (Če si odrežeš
uhelj in ga hočeš podariti, žrtvovati *pars pro toto* — kaj naj le pomeni
drugega: tako tesno se je približal, tisti trenutek, ko se je okoli njega pre-
napelo, da ni bilo mogoče več prenesti: ne napetosti, ne konfiguracije. Moral
je žrtvovati, ker se ni dalo drugače; ne več s slikarstvom. Najmanj s sli-
karstvom).

Saj to lahko, ko bomo odšli, je rekla svakinja. Ne morem, sem rekel.
Nekaj je že bilo resnice na tem, nekaj pa nečesa drugega, in ker nisem
vedel, če mi bo še kdaj prišlo na misel? Je vendar treba spraviti pohištvo,
že škropi, si slišal, in še jezil se boš, če ti založimo slike in te reči.

Sva šla po stopnicah dol in v vežo, kjer je brat urejal gibanje, ki se
je zataknilo. Omare ni bilo mogoče zriniti skozi vrata. Prav nič mi ni bilo
mar, tudi če bi jo pustili zunaj. Kar tako sem premaknil nekaj manjših pred-
metov. Nočno omarico sem zvlekel v sobo s pečjo, ki jo je teta uporabljala
za shrambo (po stenah so viseli venci čebule in česna). Ja, je rekel brat, naj
bo za zdaj tako, boš že potem, kakor se ti bo zdelo. Bomo že potem.

Se je navsezadnje le razporedilo. Prečkal sem, ne vem več prav kako.
Prizadeval sem si, se mi zdi, da bi naredil vtis človeka, ki je zraven, pri
selitvi; sem prestavil kakšno desko, odnesel kak zabojček v klet. Še za slike
me ni nič skrbelo. Ne vem, kdo jih je znosil na varno, preden se je ulilo.
Brat in svakinja in mogoče nosači, so opazili, da se samo pretvarjam, kakor
da pomagam? Nihče ni rekel nič, so bili najbrž zadovoljni, da je vsaj navidez
tako, kakor če bi delal, to ljudi pogosto za silo potolaži.

Dež je švrkal po šipah, ko smo posedli okoli štedilnika. Svakinja je
po njem razprostrla polo ovojnega papirja. Rezala je in delila, polagala je

kruhke na papirnate serviete, brisala kozarčke od jogurta in vanje natakala pivo. Ali kar je pač kdo hotel piti. Boš imel kar čedno, je rekla. Nosači so tudi nekaj rekli v tem smislu, ozirali so se naokoli in žvečili. Prav čedno, je ponovila, da bi me potolažila, se pravi, mislila je, da me mora, da bi bilo prav, če bi me malo bodrila. Sem bil videti zmeden ali potrta, zunaj in znotraj je bilo tako, da se nisem imel kam skriti, pred navzkrižjem, da se nisem mogel upreti nobeni bratovih odločitvah, sploh že prej ne, ničemur ne, kar se jima je zdelo prav. Da bi me spravila iz mesta nekam na varno? Ker te reči se ne dogajajo kot jasni nameni. Lahko bi se reklo: okoliščine, tetina smrt, gonja v hiši, in sploh zadnja leta vse bolj čudna. Konfiguracija? Lahko si mislim, da jima ni bilo preveč všeč. Brat ima navsezadnje načrte. Za bodočnost.

Takrat, ko sem ga naslikal v modrem jopiču (je rekel: Saj sploh nimam modrega jopiča!) z bolj starikavim obrazom, s predolgim nosom in prenizkim čelom (zdaj je že veliko bliže tistemu portretu), sta svakinja in on pogosto hodila k meni na obiske, po ženini smrti, nosila konjak kupljen v brezcarinski coni, škotski viski, pepelnik z izleta v Alžir; Chesterfield, Ancono, Keops; je bilo veliko takih predmetov, ko sta prišla in prinesla, tudi kravato iz japonske svile in laponske čizme. Kubansko cigaro. Takrat sta še kar nekako prenašala nered (v mojem stanovanju), ker se še ni vedelo, ali se nemara le ne bo zgodilo nekaj. Da bi se. Nered — — — bi se spremenil v zanimivo osebno lastnost? če bi se začele moje slike gibati — — — ponudba in povpraševanje — — — iz stanovanja v stanovanje. Brat si je prizadeval, celo prodal (bolj *tako?* si težko predstavljam človeka, ki bi kupil, ker bi mu bilo všeč, kupili so, ker jim je bil brat všeč?); in v svojem podjetju — moj osnutek za emblem tovarne je zmagal na natečaju. In ko so stanovalci v hiši zagnali hrup, da imam preveliko stanovanje, je tudi uredil *zadevo*; ker ima veliko znancev, kjer je treba. Za nekaj časa so utihnili, ne da bi bili, se mi zdi, prepričani, da nemara le ni preveliko. Celó bolj tesno je postalo, ker so se platna, čeprav počasi slikam, z leti le nabrala.

Ni bil zadovoljen. Zaradi modrega jopiča in — ? Svakinja je rekla: Usta so čisto tvoja, ampak okoli oči, ali niso preblizu skupaj, oči? kaj praviš? Ne vem, je rekel brat. Na to se ne spoznam. Ker ljudje s strahom gledajo čudno početje slikarjev, nekaj takega sem takrat rekel. Pogledal me je, kakor češ, kaj spet fantaziraš. Zakaj pa s strahom! se je zasmel. Te reči me enostavno ne zanimajo, se ne spoznam na to. Ampak! je rekla svakinja, ki je nekoč brala knjige, tega ne moreš tako. Se ne spoznam na to, sem že rekel, je rekel brat. Je hotel — recimo temu moj *uspeh v življenju*, kakor si pač predstavlja (jaz ne bi nikoli rekel uspeh v življenju, ker česa takega sploh ni). Niso bili samo čibuki in gravirane doze, filigran in album iz Maroka. Tudi slike (zanima ga, kaj druge zanima; če bi veliko drugih zanimalo, bi ga začele zanimati?); tudi službe, ki mi jih je ponujal. Tudi pridige in da bi me pre naredil, že v gimnaziji in pozneje, ko je ob vsaki priložnosti: za božjo voljo! — v tem smislu, da naj vendar nekaj *dosežem*, razumel sem ga sem ga vsaj takole nekako: če je že taka situacija, da *nekaj pomeniš*, se pravi

imaš ugled (je že vedel, kaj pomeni), naj že bo tudi vse *ostalo*, moja čudaštva, kakor pravi, ne ravno s to besedo (se nisem mogel sprijazniti, da bi bilo moje življenje kar preprosto vse *ostalo*). Ne moreš ga takole srat! se je razburjal (še na večerje me je vabil, da se je lahko razburjal), ker kratkomalo propadeš — — — in podobno; in podobna njegova prizadevanja. Ko bi me bil rad po svoje in ko se je bal zame. Drugače najbrž ni znal. Njegov način ljubezni. Si moram zabeležiti: njegov pogled na svet je nekaj drugega — in obratno. Če bi jima bilo samo do tega, da me odrineta iz mesta dovolj daleč, bi lahko, takoj ko sta me imela preseljenega, naredila čezme križ. Jima ni samo do tega. Pod v spalnici ti bomo že zamenjali, je rekel, nič ne skrbi, vse bomo zrihtali, da bo prav. Postal je dobre volje. Prav dobre volje sta bila oba, ko sta se ponoči poslovila in se odpeljala nazaj v mesto.

DRUGI NOTES

O teti ne vem nič. Skoraj nič. Se zanjo poprej nisem dosti zanimal. Nekajkrat sem bil z bratovo družino pri njej. Na obisku. (Recimo temu obisk.) Kar naprej se je bala istih izlizanih strahov. Tatov in požarov. (Mogoče tudi posiljevalcev, pa si ni upala povedati.) In za mojo usodo se je tresla, z jokavim glasom je tarnala: poslušaj Venčija, kaj ti pravi, on že ve, samo dobro ti hoče. Nisem razumel *samó dobro*. Nič na svetu ni *samó*. Hoče že. Hoče vsakdo. Ob nedeljah so se vozili večkrat k njej. Otroka sta se lovila okoli hiše, brat je kaj popravljaj. Gelči ji je pomagala kuhati kosilo. Kdaj pa kdaj so jo peljali v kraje, ki si jih še želela videti, v kraje njenih prejšnjih prebivanj.

To je vse, kar vem. In hiša je še vedno njena hiša, kar preveč je; in v tem je nekaj? da me je spravil sem, ker me ni mogel drugače, naravnost? (s svojim pogledom na svet in s tem?) Me je pač tako, ne da bi se prav zavedal? ne vem: si misli (?) *ni je maral, zmešani zarukanec* (ker to si prav gotovo misli), je pa le *pri njej*. No ja — ne. Ne. Tako pameten spet ni, Venči.

Se bom že navadil. Ljudi bo manj, ker v mestu so prihajali prijatelji precej pogosto. Več bom delal. Danes sem že ob šestih zlezel iz postelje. Na balkonu sem se nadihal svežega zraka. Telovadil. Sosedje so me gledali in najbrž niso vedeli, kaj pomenijo ta znamenja in komu jih pošiljam. Se jim sanja, da je Sokrat priporočal telesno gibanje že pred dva tisoč leti? Gibanja v prazno sosedje, ki so kmetje, najbrž ne razumejo. Moram mahati, čimvečkrat na dan moram mahati z rokami, ker me bolijo ramena, če so dolgo pri miru. In še nekaj drugega je. Drugačno podnebje nima s tem najbrž nobene zveze. Novega kraja se je pač treba navaditi. Sprejeti ga je treba vase in ga povezati s sabo. Navezati se nanj, kakorkoli, že, da ga pogrešaš, če si kje drugje. Bo bolj težko, se mi zdi. Tako daleč se ne bom dokopal z navezanostjo na ta kraj. V tridesetih letih?

Nisem na psu. Ker sploh ni važno, kje prebivaš, če imaš nad glavo streho. Sva se s svakinjo pogovarjala, takrat. Saj to vendar ni tako daleč! je

rekla. (Prišla je k meni kmalu po pogrebu.) Mi ni bilo nič všeč. Že sama selitev. Sem takrat še mislil, da ni vseeno, kje si? Ah, je rekla svakinja, za to ne skrbi. To bomo že uredili. (Kaj?)

Mesta, ki si v njem preživel trideset let, ne zapustiš lahko. A so bile druge reči, ki so govorile za selitev. Ljudje v hiši so postajali iz dneva v dan. Bolj razgibani? Tudi otroci. Lovec! Lovec! so vpili za mano, kadar sem odhajal, če nisem šel že zgodaj zjutraj, otovorjen s stojalom in nahrbtnikom. Zaradi zelenih gumastih škornjev, ki jih nosim. Nikoli ne veš, kje boš postavil stojalo. Mogoče tudi zaradi daljnogleda; kar slikam, moram natančno videti in se zdi ljudem smešno. Ko me vidijo za stojalom, z daljnogledom pred očmi. Pa tudi če greš takšen, malo bolj nenavaden skozi mesto.

Če ne slikaš, kakor slikajo v tvojem času? Je rekel Lavrič: že pred leti, ko je imel hišo ravnokar pod streho in me je vabil na pogovore. (O slikarstvu se je hotel takrat, kar naprej o slikarstvu; je bilo lépo vroče, suho poletje, polno obetov za bodočnost): Taine je imel prav. Duh dobe, je rekel Lavrič, je menda rekel Taine, ali je rekel Lavrič sam, je mogočen — ne vem več kaj. Najbrž je mislil nekaj kakor nagnjenje mnogih ljudi v nekem času do nečesa. Poskusi vendar malo bolj moderno, je rekel Lavrič. Žena je prinesla nekakšno temno tekočino v kozarcih z ledom in srebrne žličke, ki sta jih kupila v Italiji. Bil sem pri njem na podstrešju. V ateljeju, ki si ga je tam uredil takrat, ko je imel zlomljeno roko, ogledovala sva si sitotiske in pila tisto temno reč, ki je imela okus po praženem sladkorju in lubju. Sicer pa mi je to rekel velikokrat, ko še ni imel in ko ni več imel zlomljene roke, ko je imel kaj drugega, težave z ženo, ki se je sestajala z nekim študentom. Gripo. Novega amija. Premišlujem, kaj pravzaprav pomeni *malo bolj*. Kakor če bi rekel komu, ki ga tlači mora: Poskusi sanjat malo bolj veselo! malo bolj moderno, kako je sploh mogoče reči *malo bolj* moderno? Rad slikam stare hiše, to je vse (čeprav je zamotano, si ne bi mislil, preden ne začneš o tem premišljevati). Kadar jo najdem, staro hišo, ki mi je všeč, sem vesel. Prepustim se veselju. Iz tega zrasede čez nekaj časa slika stare hiše, ki ni stara hiša, kakršno sem našel, preden sem postavil stojalo in začel slikati; je nekaj čisto *drugega*. Lavrič dela v ateljeju. Lepe reči. Natančne. Snažne. Kako se bočijo krogci, ki prehajajo v elipse in žarijo vsak po svoje kot božično drevce. Če delaš v ateljeju, te mogoče moti, da kdo drug dela zunaj za stojalom. Rečeš: zastarelo, čeprav ne dobesedno. Če bi ga vprašal, bi bil mogoče zvedel, ali pa tudi ne. Kako je z zastarelostjo. Mislim, da mi je hotel pomagati. Da bi se uveljavil, tako pač pravi temu. Da nimam svojega tržišča, je rekel. Treba si je ustvariti tržišče. Tržišče, kolikor vem, je prostor zamenjave: daš sliko, dobiš čopiče, barve, kruh. To ni tržišče, ki ga potrebujem, se mi zdi. Čopiče, barve in kruh imam. Za tržišče, kakršnega si želim, bi nemara zadostoval en sam človek, ki bi *ljubil* moje slike. Recimo temu tako. Mogoče so moje pokrajine res nedostopne. Moji obrazi, moja telesa. Ne bom mislil nato. Meni se ne zdijo. Sicer je pa vseeno. Hočem reči: nekaterih stvari ni mogoče spremeniti. Mogoče so res, ker sem sam nedosten? Lahko delam samo tisto, kar je čisto moje. To ne pomeni nič, ker

je lahko tisto, kar je čisto tvoje, tudi slabo. Ampak kako slabo? Zame ni. Torej je za druge. Za Lavriča? Nedostopno ali molčeče ali neogljenno. Takrat sem veliko premišljeval o teh rečeh. Človek, se mi je zdelo, je premalo časa na svetu, da bi se mu splačalo pozabiti nase. Odkrivati samega sebe, ne vem, kako bi temu rekel. Nekaj je treba; resnega; do sebe; s sabo; kar se ti zdi, da je prav. Z recepti ni seveda nič. Vse je že stokrat napisano. Barvne enačbe so vse že postavljene. Ne gre za to; gre za nekaj drugega. Ziveti je treba, ne vročično. Predano? Pogumno?

So me naučili, ljudje v hiši, zakaj je človeku potreben pogum. Ko so hodili po uradih in počeli vrag vedi kaj vse, da bi me spravili iz stanovanja. (Če bi ne bilo Venčija.) Me je kar zmanjkovalo pod pravičniškimi pogledi, ko sem jih srečaval, pred hišo, na stopnišču, stanovalce. Kaj je pogum? Porabiti trideset let, da se dokoplješ do spretnosti, ki je obupno odveč in z njo in z vsem, kar se nabere okoli nje in tebe, vzdržati? Pritisk sveta? Konfiguracijo? Brat bi mu bil dal, Otaniju, praktičen nasvet: Zakaj si ne kupiš muholovcev? So mislili, da sem čisto na psu, najbrž. Ko me je brat zapustil; se pravi ne zapustil; s svakinjo sta prihajala samo še prvega januarja, s steklenico, okrašeno z rožnato pentljico. Se zanimajo, stanovalci, so na tekočem. So se me lotevali, vedno bolj pogosto; me poučevali, zmerjali, grozili; kakor je bil pač kdo nadarjen. Seveda hišni red in to, čemur se pravi črno na belem, sploh red. K meni so hodili različni. Predstavniki? če so me le našli doma, drhteči ko pojavi psi, od neučakanosti, da bi *uredili*. Trije nergači in jezikavo ženšče — komisija. Od kod se je vzela? ker nobenega nisem poznal, še sanjalo se mi ni, kakšni strokovnjaki so, kaj pregledujejo (v resnici) in zakaj in kdo mi jih je nakopal na vrat. Mi niso povedali. Spraševali, zakaj mi pipe točijo in zakaj imam v bani morje flaš in da to najbrž ne bo šlo, ker je pod v kuhinji polit z rdečo barvo in šipe na oknih, da je treba oprat, ker to ne gre zaradi celotnega videza. In podobne bedarije. Še zapisnik pa podpisati. V rit me piši s tajnimi pooblastili. Nasilje z nedolžnim obrazom komisije. Je bilo tako, kot če vdere v hišo uniformirana oseba v tem smislu, da je na pravi strani in nikjer drugje in seveda ti na napačni. Se dogaja. Vedno se dogaja, v drobnem, v velikem. Pride konfiguracija, ki je nisi pričakoval. So bili prepričani, iz komisije, da rešujejo? Bi jih bil, je rekel Čarli, ko sem mu povedal, vsakega posebej brcnil nekam, da bi jim popokale posrane gate. Praznih jajc se boj in posušenih pičk, je rekel. Kaj vse si izmislijo, je rekel, ne sprašuj, ker me je groza pomislit, kaj se v praznih jajcih zaredi, ko usahne tisto, kar bi moralo bit not! Je bil pijan, Čarli, ampak je imel prav. Seveda. Marsikaj se zaredi.

Je prišla — — — nekakšna (uradna?) oseba z modrimi očmi, trpkobo okoli ustnic; mlečnopolta, plavolasa, oprana. Osebnost. Snažno oblečena, snažnega vedenja. S svetlo rujavimi pegicami okoli noska je prišla, podobna nečemu brezhibnemu z garancijo. Odprem vrata in jo vidim tam pred sabo, pripravljeno, da vstopi. Vkoraka.

Nered, sem se pošalil, je red posebne vrste: če bi pospravil, bi ne našel več ničesar. Ni je opazila, moje šaljivosti, jo je prezrla in odprla vrata v sobo, kar sama. Pred nekaj leti bi jo bil vrgel ven in napisal pritožbo. Sem se spremenil. Tudi grožnje, mogoče res, so mi vzele nekaj humorja. Na vrata so mi obešali konzervne škatle. Crknjeno podgano. Skrivnostna znamenja od bogvekdaj ohranjena skoraj brez sprememb, pa tudi bolj moderno so se izražali, pismeno: pazite! ste opazovani, vemo, kaj počnete! Bomo ukrepali. Dobromisleči. Prizadeti. Nepristranski opazovalci, ti so bili še najbolj domiselni; in skrivnostni, prepričani v moč besede, v magično moč okorne besede. Ljudski duh pač. Nekdo se je posral pred moja vrata. Hišnica je obdolžila mene. Mi poslala nepodpisan dopis, nalašč na napačen naslov, ker je dobro vedela, da mi že dolga leta nobena firma ni dobavila ničesar: *Čegava je Ebalaza pri smetišnim Kantam naj je ugame u stran!* Malo še, pa bi bili paglavci metal kamenje za mano, ko so dojeli obči trend in zavohali novo svoboščino.

Kaj ste po poklicu? Nič. Nič? in me je gledala, ne ravno s sočutjem, higienično? kakor da bi jo bilo osupnilo? ampak je vedela, sem vedel, da ve; če so jo poslali, je že morala vedeti. Da nisem po poklicu nič, da nisem poklican za nič. Razen na krajevno skupnost, tja sem bil poklican (zaradi nočnega razgrajanja). Vsak človek ima poklic, je rekla poučno. Ga mogoče že ima, ne vem, če ga ima. Jaz — če sem ga kdaj imel (ne verjamem, da sem ga imel) — sem pač pozabil nanj. Sem se odločil, da ga ne bom imel? Od česa da živim, je rekla. Od zraka, sem rekel. Da naj bom resen, je rekla. Bil sem resen; res sem mislil tisti hip na plein air. Kako boš dopovedal, če ni mogoče dopovedati. Če ne ve, kaj je plenêr. Ve, kaj je planer, to gotovo ve. Ker nisem anarhist, sem rekel, marveč plenerist, so se morali zmotiti na občini ali od koderkoli so vas že poslali. Plenrist? je rekla in me gledala, kakor da z mano nekaj ni v redu. Res ni bilo v redu, ker se mi ni posrečilo niti to, da bi ji bil razložil, kaj je. Komaj sva se sporazumela o ženini penziji, ker mož dobi po ženi, če je dovolj star in če sam nima, če sam ni imel. Če ni bil poklican za nič. Žena je imela poklic? je rekla. Žena je imela poklic, sem rekel. Lahko zapišete, tega se dobro spominjam. Mislim, da je bila učiteljica. Čakajte, ne! Pri poštnem okencu si jo lahko čisto dobro predstavljam, kako sprejema pisma in udarja žige na znamke. Dum dum dum! (Da bi podkrepil predstavo, sem trikrat udaril s pestjo po mizi.) Ni privatno bitje, ne prihaja na obisk zaradi zabave, je povedala s čisto nekimi drugimi izrazi. Nisem popustil, čeprav se mi je zdelo, sem bil skoraj prepričan, da ni veliko upanja, da se bova dojela, da se bo vedelo, kaj hočem povedati. Nisem imel več žen, sem rekel, ne skupaj ne zapovrstjo. Tudi omahljivost, ne, ni; tudi omahljivost, neodločnost — nič, kar je v učbenikih. Kaj? je rekla. Ja, ravno to, sem rekel. Puščam neodločeno skoraj do konca včasih *kaj*, včasih pa *kako*; ali pa tudi narobe: *kaj* je od vsega začetka, *kako* nastaja, tako, ja! Sem *kaj* jaz sam, moj slog je najbrž *kako*, ki je in vendar vedno znova nastaja, do tegale trenutka: jaz sam in moje slike. Tale zid, poglejte, zid stare hiše — ni sam zase na platnu

in tudi v resnici ni, zato ga ni mogoče določiti, preden ne zrasede vse ostalo, dokončno določiti, da se bova razumela. Kaj? Zid je *kaj*, sem rekel, prav ste povedali. *Kako je v sliki vse ostalo*, ki je pa ravno poglobitno, ker lahko slikaš karkoli: glavo, telo, drevo ne pa karkoli, ker bi sicer lahko jaz na primer naslikal Nočno stražo. Nočno stražo? je rekla. Kakšno nočno stražo? Tisto, ki visi v Amsterdamu, sem rekel. Visi? je rekla. No, ali pa mogoče tudi ne visi, sem rekel, če so jo sneli, tega res ne morem vedeti, ker tako dobrih zvez z Amsterdamom spet nimam, da bi me sproti obveščali, ali Nočna straža pri njih visi ali mogoče leži, ker jo čistijo. A o tem ne govoriva. Govorila sva o zidu. Ni ga mogoče določiti, preden ne zrasede vse drugo, o tem sva govorila. Ni se mogoče odločiti; šele potem. Ampak, je rekla, človek se mora v življenju vendar za nekaj odločiti! Ker ni vseeno, zato gre! sem vztrajal, če je bila poštna uradnica ali učiteljica, če je oker s kadmijem ali žgana siena z majonezo. Celota pač zahteva svoje, *hoče svoje*. Me razumete? Kakor družba, ki hoče svojega posameznika. Saj so tudi upravičeni! je rekla. Ja, ravno tako, sem rekel. Šele ko imaš vse skupaj, se lahko odločiš za tisto, kar ti je najbolj všeč. Je pa rekla, da se človek v *življenju* vendar ne more odločiti samo za tisto, kar mu je najbolj všeč. Pač nastane slaba slika ali zavoženo življenje, sem rekel. Tega ne vemo prej, marveč potem! Bila je poštna uradnica, tipkarica na sodišču, tovarniška delavka, frizerka, si rečeš pred zaključkom. Še najbolj se vse ujema, če je bila igralka. Recimo, da bi bilo tako. Nikoli nisem maral dokončnih odločitev, ker so kletke, ki se vanje zapiramo, ker nas je strah, ali ker bi radi naredili uslugo stari mami. Komu? To sem pač tako rekel. Ne vem komu. Kdo nas je pa naredil? Vemo? Komu delamo usluge? Saj jih vendar delamo, ali ne? Ne govoriva o uslugah, je rekla. In me vprašala, s čim se ukvarjam sicer. Slikam. Sicer pa to sploh ni sicer, ker samo slikam. Ah, saj res. Je pogledala po sobi, ugotovila: veliko slik. Malo bliže sva si le bila tisti trenutek, jih je spoznala, slike, jim je priznala, da so slike. Ker hišnica jih je zamenjala za okenske okvire z mrežo proti komarjem, res pa je, da so bile takrat obrnjene k steni in da jih je bilo manj.

Stare hiše, sem rekel. In sva pogledala nekaj slik. Nekaj aktov. To niso hiše, ne? je rekla. Ne ne, sem rekel. Moje hiše, s temi je tako, hočem reči: so si res podobne moje ženske in moje hiše. Ne vidim ravno zelo velikih razlik (in tudi ne slikam tako) med telesi in starimi hišami. Res? je rekla. Mogoče je bila tudi začudena; gotovo je bila, ker ljudje običajno ostro ločijo to dvoje, seveda tudi jaz, ampak ne slikarsko, kako bi ji naj bil to dopovedal? Še Lavriču nisem mogel, ne vem zakaj sem bil tako prepričan (če sem sploh bil?), da bo ravno ona razumela. Ker je bila že po poklicu, kaj sploh? ali nasploh: njena zunanost — mogoče je njen videz vzbujal zaupanje? Ne vem. Ni razumela. Ničesar ni razumela. Niti besedice ne. Smehljala se je in vsa je bila (mimika in to) na tak način, kakor da razume. Obnašala se je tako, kakor da vse razume. Ničesar ni razumela. Niti besedice.

Tudi Gita (je seveda nekaj drugega) mi je zamerila na šaljiv način: Saj nisem ruševina! si je pa le obesila nad posteljo (!) Gito v živo progastem ležalniku in sva šla na večerjo v Merx, ker ni imela stranke. Je pogum, mislim, da je, če si obesiš nad posteljo takšno Gito, če si Gita. Ima seveda opravka z veliko ljudmi (na drug način kakor — — — (?) ki ima očitno tudi opravka z veliko ljudmi). Jim pride bliže, Gita. Argentinski minister za govedorejo menda tudi nekaj ve o umetnosti; ali vsaj ve, da mora vedeti. Ne spomnim se več, kaj vse je pripovedovala. Velikokrat je kaj pripovedovala. Panamski ambasador se mi nekaj zdi, da sta doživela v Portorožu — nekaj diplomatskega? samo te reči me ne zanimajo in si jih nisem zapomnil.

Potem sva prišla bolj k stvari. In sva kar povprek O NOČNEM RAZGRAJANJU. Si beležim, kakor si *zdaj* beležim, ker sem zase, hočem reči, da bi bilo drugače, da bi se drugače bralo, če bi si ona zabeležila zase, in *zdaj* tudi ni *res* na tisti način, kakor je bilo takrat, kako da to ljudje tako težko razumejo. So različne reči, to, kako se dogaja v beležnici in kako se dogaja »v resnici« in v različnih glavah; in je spet kakor s slikarstvom in s tem se je treba sprijazniti, sem si že večkrat rekel. Sem ji poskusil dopovedati, da reči, se mi zdi, niso enostavne kakor besede. *Razgrajanje* je v stavku in beseda kot beseda zase je jasna ko beli dan, če znaš brati. Dopovedal bi ji bil, mogoče, da ni samo suho zlato, kar se meniva, da so samo presejani odsevi nečesa, kar se je dogajalo, če bi bila malo manj praktična. Ker če sem rekel (sem rekel?): Sam nikoli ne razgrajam, *ker* sem po naravi miren človek, tudi če sem pijan, takrat še posebno; nisem posesiven in tudi ne pasiven, sem prijeten, podjeten, mogoče malce prevzetan, kdaj pa kdaj za luksuz — — — (kako sem rekel in zakaj? ker če spodbijam obtožnico, ni isto, kakor če govorim s prijateljem, prav gotovo pa lahko v obeh primerih lažem ali se motim ali šalim, ali šalim samo na pol, lahko sem preplašen ali razposajen itd! kako se boš odločil?)

Ampak! sem jo vprašal, povejte mi, ker vas alkohol zanima in mene tudi: Zakaj sploh pijemo? Da bi bili natančno takšni kot takrat, kadar smo trezni? To je tak pojav, sem rekel, da ima veliko korenin in zvez in smislov. Kakor pajčevina, tudi v globino in na vse strani, tako sem si poskušal včasih predstavljati. Ni bila zadovoljna, ni razumela. Pijejo, je rekla, alkoholiki in to tako, da je preveč in ali je lepo, da se razgraja? In tako, da življenje, je rekla, zgublja smisel. Vem, sem rekel in zgublja ga in tudi razgrajamo (razen mene razgrajamo včasih): Čarli je razgrajal, kadar se ga je nacedil čez rob in je bil totalka, kakor je temu pravil, ga je takrat zaneslo večkrat k meni, zmerjal je vseprek (imen si nisem zapomnil), metal je kozarce ob zid, prepeval z napačno intonacijo in se prerekal s sosedi, ki so grozili z oken. To ni lepo, je rekla. Seveda ni lepo, sem rekel. Saj to so vendar moji, ne tvoji sosedje, ne moreš tega razumet? sem ga rotil in tudi prepovedal: Enkrat za vselej, če si *pri meni*, pij, poj, ne preglasno, čakaj najbolj neslane budalosti, ampak skozi okno mi ne kozlaj in sosede mi pusti pri miru. Saj! je rekla. Saj, sem rekel, zaleglo ni, ne vem, kje je bila

napaka. Večkrat tudi drugi prijatelji, priznam. Nekaj slikarjev in tu in tam kak pesnik, ne morem se domisliti imen, vsi so že potonili po službah in mogoče kdo tudi kako drugače, ne vem. Če še kaj trjančijo, tudi tega ne vem, sem rekel, ker nisem pričakoval, da bo izraz poznala v tem smislu, ker je že pozabljen in še takrat, ko ni bil, so ga uporabljali samo v nekaterih krajih. Je zardela ali ni? Recimo, da je zardela. Nekajkrat na leto, mogoče, če jih je pičilo, so pač prišli in smo ga srali, tako so temu pravili. Sem jih pa vedno prosil, naj bodo čim bolj. Čim bolj tako, da ne bom imel težav s stanovalci. Ubogali me niso. Ni vedela, kaj naj reče. Prav se tudi njej ni zdelo, obema se nama ni zdelo prav.

O SPREJEMANJU SUMLJIVIH OBISKOV sem rekel, da so težave, ker kako naj človek, ki ga zanimajo ljudje, popolnoma neprimerni za (boljšo) družbo, kako naj pride sicer do modela. Bogati obrazi najbrž nastajajo na nedostojen način, najbrž se tu skriva nekaj, kar bi bilo treba šele odkriti; kako nastajajo obrazi, ki me zelo zanimajo, mogoče je že odkrito, samo da ne vemo? Celo ing. Drežič, če ga mogoče poznate, sem rekel (ne poznate?), takrat se je ukvarjal z mestno kanalizacijo in je bil razgledan tudi po slikarstvu, napisal je knjižico o principih vedenja, mislim, da jo je napisal. Ni vedel, pomislite, kako naj uredim, čeprav je občino poznal in ljudi je poznal, ni vedel, kaj naj reče — če bi jih kar na hitrico, modele, posnel na film, da bi ljudje ne opazili? ali če bi si priskrbel posebna potrdila, da nimam nobenih drugih namenov — — —. Nasploh je sicer rekel, da je premišljen diplomatski odnos potreben celo na silvestrov večer, če nočeš, da bi te zamenjali za koga, ki se ne spozna na postrežbo, *c'est la vie*, je rekel in čeprav je bila njegova pripomba od vseh še najbolj pametna, si z njo vseeno nisem znal pomagati. Če namreč hočeš priti do človeka, ki je zate dragocen, čeprav z diplomatskega stališča pomeni manj kot nič, moraš povabiti Žekarja na kozarec žganja: in ko pride, ker ga vleče vaba, velik, veličasten v svoji zanemarjenosti, nastane po hiši preplah. Gospa iz sivo rjavega Citroena se zgraža. Ker če povabiš koga, sprejmeš nase. Nase? Nase, ja, se izenačiš — tako pač mislijo; kakor če braniš koga, se tudi izenačiš, ne morejo razumeti, da lahko koga braniš, ne da bi ga imel za svojega. Vedno se ali izenačiš ali distanciraš, tako mislijo, najbrž zaradi premišljevalskih olajšav, ker človek ljubi olajšave, mogoče ste že sami opazili. Zakaj, je rekla, nisem šel raje k njemu. H komu? sem rekel. K tistemu — Žekarju, je rekla. A domov? sem rekel, oh ne! kje le! V Žekarjevem brlogu ni mogoče postaviti stojala, sploh nič ni mogoče tam drugega kot spati; po pasje. In tudi drugi nimajo primernih prostorov, sem rekel, sem moral povabiti Mašince, norega Korla (ki v bistvu sploh ni nor). In sem prišel s človekom, ki sem ga pobral na cesti, ko sem se vračal domov. Do jutra sem ga slikal. Ker to je zastarelo, v slabih angleških filmih so bili tudi taki slikarji, ampak se mi fučka *zastarelo* in če so bili taki slikarji. Strast je to, sem rekel. Takšni tipi me privlačijo in amen. Jih privlečem domov kakorkoli že. Sem jih vabil domov sredi noči ali sredi belega dne. Na kozarec viskija, ki sta mi ga nosila Venči in Gelčka. Na stopnicah me je srečala, recimo, hišnica ali gospa

iz sivo rjavega citroena, je stanovala nad mano (takrat sem rekel: stanuje nad mano) in mi je ob poletnih dnevih stepala preproge skozi okno, če sem ga imel odprtega. Ja? je rekla — — — (?). Ja, sem rekel. Ampak zakaj, je rekla, ne slikam dostojnih ljudi? Ne vem, sem rekel. Dostojni ljudje imajo to lastnost, da so dostojni. Če imam kaj proti dostojnim ljudem, je rekla. Kje le, sem rekel, če me pustijo pri miru, niti najmanj, kaj naj bi imel proti dostojnim ljudem? Samo strast imam tako, sem rekel, da slikam brezupne obraze, recimo Žekarja, sem rekel, ima faco, da te zazebe, žari iz nje groza sveta. Groza? je rekla. Ni me razumela. Nisva se razumela.

O PIJANČEVANJU pa sploh nisva bila niti malo — — —. Sámo pijančevanje, če se dogaja v tišini za zaprtimi vrati in okni, sem rekel, koga pa sploh moti? Številni pomembni ljudje, sem rekel, so se opijali med štirimi stenami, v tišini noči, ob belem dnevu, v družbah, sami ali v dvoje, na primer kipar Ferlež; ali znameniti NN Faulkner, če se omejim samo na črko F. Bučno popivanje je bilo značilno za Petra Velikega, ki so mu postavili spomenik v Peterburgu, mogoče ste ga že videli, ali pa ste brali Puškinovega Bronastega jezdeca? Ne? Škoda, sem rekel, ker Puškin je največji ruski pesnik. Podobno velja za Čarlija, ki robanti po gostilnah, zaslišuje natarke, če se mu zdi, da niso dovolj snažne, in se včasih celo stepe. K meni hodi razgrajati in kozlat, ampak, da se vrneva k svetovni zgodovini: predstavnik *trdovratnega popivanja* je bil Josif Visarionovič, ki je polokal velikanske količine žganja, v nekakšni zagrizeni tekmi z alkoholom (ste že kdaj premišljali o tem?) — in sicer: NE da bi mu kdo kaj očital; isto velja za Petra Velikega, medtem ko za Ferleža in Faulknerja, ki spadata med najbolj tihe pivce, tega ne morem reči. Ferleža so sosede zalezli, čeprav se je zaklepal v stanovanje, kadar je prišlo to nadenj, a kako so ugotovili, za vse na svetu ne razumem, da sedi po cele dneve sam v mračni sobi v družbi z nekaj zaboji piva (rolaji so bili tesno spuščeni!), si težko predstavljam. Drugi se je nalival z viskijem, tudi v tišini noči. Oba so različni ljudje večkrat opominjali v zvezi s pijačo (prvemu so celo grozili), Josifu in Petru Velikemu ni nikoli nihče niti namignil, še pisnil ni nihče! naj ne pijeta toliko in naj pijana ne razgrajata. Zakaj? Ni vedela zakaj.

O SMRADU PO TERPENTINU, KI SE ŠIRI PO HIŠI, se sploh nisva mogla sporazumeti. Je vedela, kaj je terpentin — pa nič več. Terpentin sem rekel, je za slikarja, ki goji oljno tehniko — brez terpentina kratko malo ne gre. Poznam tudi takšne, ki ne uporabljajo terpentina, ampak trajnost slike, nanjo je tudi treba misliti, ker za trajnost je najugodnejše razmerje poldruga dela terpentina — dvakrat rektificiranega balzama — na dva dela rafiniranega lanenega olja. Poleg tega sem opazil, da vonj po terpentinu spodbuja veselje do dela. Veselje do dela je edino veselje, ki ga imam. Tudi od dela. Terpentin načelno diši, štejejo ga k žlahtnim oljem, na lestvici vonjav ni na zadnjem mestu. Meni je vonj po terpentinu bolj všeč kot vonj deodoransov, parfumov in toaletnih mil. Umivam se samo s terpentinovim milom. Terpentin je zdravilen. Do neke mere. O tem še ni nikoli ničesar slišala.

O, SOSEDJE SO VIDELI SKOZ OKNO TRI GOLE ŽENSKE, KI SO SE SPREHAJALE PO SOBI, KAKOR BI BILE DOMA, sva se zmenila, da je treba okna zagrniti, vsaj to! Ampak, sem rekel, doma niso bile, to je pomota; ali laž. Če so se sprehajale, kakor da bi bile doma, jim tega ni mogoče šteti med prestopke, ker se nag človek mora počutiti bolj ali manj doma, saj bi sicer ne hodil nag, razen v izjemnih primerih, ne glede na to, ali je tam, kjer je nag, tudi res doma. Bolj preprosto povedano, če si nag, se nehote počutiš doma, ker smo ponavadi doma večkrat nagi kakor kje drugod. Če je bilo rečeno, da so se pri nezagrjenih oknih sprehajale po stanovanju, bodisi hkrati ali vsaka posebej, ob različnem času, ne morem drugega kot reči: lahko da so bile tudi tri, čeprav se spominjam samo dveh. Slikarji jih potrebujejo gole, če jih hočejo slikati. Pri nekaterih opravilih, pri slikanju, pri rojstvu, pod prho, moraš biti pač gol, drugače ne gre. Tudi tega ni dobro razumela. Ni me razumela. Vem.

Iz tistega obiska ni bilo nič. Ni moglo biti nič. Ali vsaj ne tako, da bi vedel; mogoče so bili kakšni ukrepi, v ozadju; zaupni ukrepi, premisleki, premiki? Splošno koristni posveti? Nekaj časa sva pač sedela; sama v sobi med skladovnicami slik pa o nočnem razgrajanju, pa o sprejemanju sumljivih obiskov, pa o pijančevanju, o terpentinskem smradu, ki se širi po hiši, o sosedih, ki so videli skoz okno tri gole ženske, ki so se sprehajale po sobi, kakor bi bile doma. To ne gre. Ja, sem rekel.

Je imela snažno zeleno beležnico, ki jo je skrbno shranila na določeno mesto v torbi, preden je odšla; preden je vstala in se poslovila in odšla. Potem, ko sva kakšno uro ali dve sedela sama v sobi, se poskušala pogovarjati, ko se je *medtem* svet odmikal v območje nesporazumov, ko se je mračilo. Prižgal sem luč. In je odšla. Ni je bilo več. Nikogar ni bilo več, mislim nobenega predstavnika. Je bila že jesen. In malo pozneje selitev.

TRETJI NOTES

O bratu bi moral marsikaj. Na novo premisliti, ker brat je navsezadnje le brat, človek ima samo enega brata, če ima enega brata; če je poročen brat, ima človek, eno samo svakinjo, ljubeznivo, skrbno bitje, ki si prizadeva na več načinov, ga tudi spremlja, brata, skozi življenje; če se peljeta v toplice, je vedno na njegovi strani, pripeta z varnostnim pasom.

Jima je sijalo z obrazov, z vsakega na malo drugačen način, a le nekaj skupnega, čemur ni mogoče reči drugega kot veselje — včeraj sta se mimogrede oglasila, pricvetela skozi vrata, ko se ju sploh nisem nadejal; v zgornjem trgu sem kupil pri pečarju nekaj ilovice in sem popravljaval v kuhinji štedilnik, gorišče sem oblagal z mokrimi kepami ilovice, ker je bilo porušeno; drobir, kar se ga je nabralo na rešetki, sem počistil, vse pomočil, mlaskaje metal prgišča, gladil in močil, ker ilovka bolj prime na mokro. Bratu, ko me je vprašal, kaj počnem, sem rekel: rad bi zakuril. Sem ti vendar rekel, je rekel brat, da si kupi tobi. Ne maram tobija, sem rekel.

Če ga ne mara, ga ne mara, je rekla svakinja. No prav, je rekel brat. Sem si opral roke pod pipo in sem rekel: takega štedilnika zlepa več ne najdeš. Brat ni rekel nič, sedla sta k mizi in sem jima narezal suhega mesa in sem rekel: tudi kruh bo, ko dobim pečarja, ker peči ne bom vrgel ven, so še pečarji, ki se spoznajo na take peči. (Steklenico viskija sem s pentljo vred spravil v kredenco.) Si bomo zagrenili to veselje, sem vedel že vnaprej? Škotski viski, njuno veselje in mojo preselitev sem res spravil v zvezo in sem že kar takoj, ko sta vstopila, pričakoval vprašanja *kar tako*, brez zveze, ali z zvezo z nečim drugim, ne s *tistim*, kar sprašujejo z vprašanji, ljudje. Take reči me razjezijo, ne morem si pomagati, postanem zloben, čeprav je ne bi smel kazati preveč, zlobe, v svojem položaju, ker nisem niti eno, niti drugo, nič nisem: pohleven bi moral biti, vse bi bilo veliko laže, če bi bil pohleven, sem si tudi takrat mislil, če pa ne morem, ker se kar samo od sebe izcimi.

Da bi videla, sta rekla, kako sem si uredil, se pozanimala; prišla sta se malo pozanimat. O ničemer, kajpada, če malo bolj nadrobno premisliš. Če sem se že vživel, je vprašala svakinja. Nekaterih besed ne razumem dobro, ali jih nočem razumeti? Ker jaz sem vedno vživet, sem rekel. Brat se je namrdnil, a se je dobro premagoval, dobro se je držal: ušla mu je pač, grimasa. Vsak človek je vedno vživet, sem rekel. Če ni vživet, je kamen? Saj nisem mislila nič slabega, je rekla svakinja. Slabega? sem rekel. Zakaj slabega? Če te res zanima, sem rekel, kar se tiče življenja nasploh, sem rekel, sem prišel do sklepa, da sem veliko na boljšem, kakor je bil Van Gogh. In to me dejansko tolaži, sem rekel. Da sem na boljšem kot on.

Ja? je rekla svakinja. Brat se je namrdnil, zdaj kar očitno in na široko, ni nič več skrival nejevolje: že spet te tvoje flance. Ja, sem rekel, obrnjen k svakinji, ker imam ženino penzijo, ki je on ni imel, ker se ne bom ustrelil, tudi ko ne bom več mogel, ali ko se mi bo zdelo, da ne morem, kar je isto, ker če se ti takole zazdi, je lahko nevarno; in sploh, ker ne bom čisto brez moči prepuščen konfiguraciji in sorodnikov ne bom obremenjeval brez pravega smisla, ki pride samo iz tistega, čemur se pravi kupec. Drugo vse je *drugo*; ker imam tako ugodno urejeno, da se lahko požvižgam na kupce, kajti *samo kupci* so zame premalo. (Brat je pogledal v strop.) In še tebi sem naredil uslugo, sem rekel. In ga pogledal, brata, prijazno, in tudi tako, da sem ga videl: na pogled človek, primeren za vsako družbo, Venči.

Uslugo? je rekel brat. Kaj ti pa je? (Se je izdal, nekoliko, kajti ali reče človek: Kaj ti pa je? kadar res ne ve za *uslugo*? v tem primeru. Če bi namreč res nič ne vedel, bi moral vendar reči: Uslugo? Kakšno?)

No ja, sem rekel. Ne boš me več tako pogosto srečeval na ulicah, ali če prideš v boljši lokal (s poslovnimi oblečenci) v družbi s čudnimi tipi, ki pesnijo za šankom otrobe in še te popolnoma v oblakih, čakajo in tehtajo meglo; in v mesto najbrž ne bom več hodil slika, je le predaleč. No, več kaj, je rekla svakinja. Saj si se vendar sam . . . kaj pa imava midva? Ali se človek več ne more niti pogovarjat, ne da bi. Oh, kar pustimo to, je rekel brat nakačen. Kar pustimo to.

Sem rekel, da sem pač povedal, ker sta me vprašala, kaj si mislim. Saj sta me menda vprašala? Zares vprašala, ne? Vprašala sva te, je rekel brat, vprašala sva te, če si zadovoljen, kako se počutiš, sva vprašala, samo to.

*Sem zadovoljen, sem rekel, počutim se odlično: kraj je zanimiv, stare trške hiše, cerkev in tako naprej, tudi ljudje so zanimivi, vsi ljudje so vedno zanimivi — zame. Bolj so v kaši, bolj so zanimivi. Gerbič, ki ga ne poznaš (in tudi če bi ga poznal, se pravi: sploh ga ne bi hotel poznati), tale Gerbič, rdeče bradi fičnik, se preživlja z dnino in drobnimi uslugami, fakinčič in nabrit! ta je že sedel. Ne mislim sedel (tudi to je že), marveč *meni* je sedel; pred kozolcem, če hočeš, ti pokažem njegov portret, ampak nočeš, vem; portretiral sem ga nemara malo preveč kot potrto osebo, kar dejansko ni, ker portret je vedno tudi slikarjev portret, ne samo portretirančev.*

Oh! je rekel brat. Je rekel ironično. In? Naprej?

Naprej? je pa takole: do smrti ne bom v zadregi za stare bajte, tu se jih ne manjka in tudi veš, da slikam počasi, in pa fac mi ne bo zmanjkalo, jih je več kot dva tisoč, če sem prav poučen, cirka dva tisoč dvesto prvovrstnih fac, če bi živel sto let, jih ne bi mogel vseh oličiti, jih predelat v slike, jih sproicirati, da se izrazim bolj strokovno, jih rešit iz tretje v drugo dimenzijo.

Oba sem ju spravil ob cvetenje, ki prihaja od ljubezni do človeka, ki se nam ga je posrečilo osrečiti na naš način. Kar kmalu sta se poslovila. Ne vem, zakaj ljudje ne prenesejo? najbolj vsakdanjih? zakaj brata črviči, če povem (saj vendar ne more misliti, da ne vem, tako preprost že ni) *kar vem*, to so pač takšna razmerja v družini in še sam mi je očital, še ravno pred selitvijo, da mu kvarim ugled in podobno. Daj si že vendar dopovedat, je rekel, življenje ni hec, treba je vedet, s kom sediš v gostilni za mizo, strela, ali je to tako težko razumet?

Kaj pa me ljudje zanimajo ne glede na diplomacijo. In tudi sicer družba zame ni lovišče. Slikarstvo ne pleni! sem zavpil. Zapomni si to: slikarstvo ne pleni!

Sem jo nekoč zlahka pogrešal, celó družbo. Je malo drugače, zdaj. Pogrešam. Prijatelje. Gita in Lidija sta obljubili, da me obiščeta. Najbrž nimate časa. Bi ju spet slikal. Rad.

O podobnosti med hišami in ženskimi telesi. Bom moral premišljevati: *Slika je nekaj čisto drugega kot telo ali predmet.* Ljudje tega ne vedo, recimo brat o tem nima blagega pojma. So mu fotografije všeč, Venčiju. In si misli: ga ni slikarja, ki bi se lahko primerjal z Leico, to si v sebi misli, ne upa pa povedati, ker ne ve, če se nemara zadeve le ne bodo pokazale *drugačne*, da bi se kako ne ujel in ne obveljal za bedaka; in se enostavno ne spozna na to. Je na preži, kot običajno ljudje, tudi če so jim všeč kakšne okrancljanosti, kamor se lahko obesijo s čustvi, ko jim postane jasno, da se smejo, ko jim svet to dovoli. Ali nekaj dobi veljavo, in potlej se obesijo na popart in gonijo eno in isto, do onemoglosti, obsedeni od čikgumija in Che Guevare na majčicah in kaj vem — posnemajo, snemajo, nimajo poguma ali kaj? Lavrič je rekel, da mora dandanes slikar — Kaj že? — sve-

tovne tokove, če hoče kaj vem kaj že, na primer industrija naglo napreduje, umetnost naglo napreduje. Kam? sem ga vprašal. Kam napreduje? Takrat sva pila vino, ki ga je pridelal brat nekega njegovega (poslovnega?) prijatelja. Sedela sva na verandi v pletenih stolih. Bi ga bil lahko tudi pustil pri miru, njega in njegove svetovne tokove, in kako si predstavlja, da napreduje? (se mu je pač prilepilo v možgane kot reklama in podobni triki). Je rekel, da sem naiven? Prav. Ni me razumel. Nisem ga razumel. Slikarstvo, sem rekel, se mi zdi, da je nekaj zelo drugačnega. (Sem hotel reči: intimnega, ampak intimno je prežvečeno.) Nekaj drugačnega? je rekel Lavrič. Kako drugačnega? Od česa drugačnega? Eno so svetovni tokovi, sem rekel, nekaj drugega je moj tok. Tvoj tok? No, pa tisto neponovljivo. Kaj? Zakaj neponovljivo? Možnost, sem rekel, da se naselim v svojih slikah. Da se spremenim v svoje slike. Se mi zdi. V slikarstvu se mi tako zdi. Najpomembnejše, edini užitek povrhu. Žéžé, je rekel, ampak človek vendar ne more izumit čisto svojega slikarstva, mora vendar upoštevati svetovne tokove (mogoče je rekel trend? svetovni trend? ker je tudi to besedo uporabljal že takrat, ko še ni bila tako zelo vsepovsod, glede takih reči je res na tekočem, Lavrič). Mora! je rekel.

Sem umolknil, je bil že večer in še malo več, in žena je še živela in na bližnjih platanah se je škorčji zbor pognal v cvrkut in mi je prišel ta koncert kar prav, ker tisti trenutek bi mu bil moral reči, da ne vem, zakaj bi špegal k sosedom, da bi zvedel, kaj moram, recimo, jesti. Kaj moram početi s sabo in kako. Čeprav svetovni tokovi, naj bodo, svetovni tokovi, seveda, sem mu rekel, ko je rekel, da sem rekel, da je moda in da so svetovni tokovi popolnoma odveč na svetu. Tega nisem rekel, sem rekel. Moj tok je moj tok. Brez mojega toka ni pri meni nič s svetovnimi tokovi. Si pa res zmešan, je rekel Lavrič (mogoče je rekel smešen?). Ko jo začneš rezati po svoje, si že zmešan, si že oplel. Jaz pač tako mislim — in kaj potem? Prekleti krepelini, sem si mislil, krepelasti: ne razumejo pa tudi na svetu nič, če ni uradno potrjeno. Se včasih tudi ustrašim sovraštva, tistega, ki zraste iz pogovorov o Lepoti. In te imajo v želodcu, in si tam, če se preveč repenčiš, ti opleta jezik, ga žene navdušenost nad samim sabo? in si nakoplješ ravnodušnost, prijateljček dragi, so od nje nekateri celo pocrkali — pa lakota pa samota pa sramota, kakor gre lepo po vrsti ta proces, in dejansko se je Lavrič tudi ohladil. Še pes jih ni povohal, sem rekel Lavriču, nekatere, ki so imeli malo več smole, so pa psi preganjali. Van Gogh, dragi moj, pomni ga, ki je bil nekoč lep in stasit kakor ti. Daj mi mir z Van Goghom, je rekel Lavrič, so še tudi drugi. Saj nisem rekel, da niso, sem rekel. Samo velikokrat pomislim nanj, sem rekel, kak vrag ga je gnal, da se je tako izpostavljal in gnal — Kam?, malo manj nor bi lahko bil, bi bile njegove slike malo slabše, zato bi jo pa malo bolj poceni odnesel, kožo, ne? Nič diplomacije ni imel v sebi, kar tako naravnost se mu je nekaj zdelo. Kaj ima od tega, no, povej! Lavrič je rekel: Pusti zdaj Van Gogha, o njem ne govorimo. Kako da ne? sem rekel. Ravno kar sem govoril pa prav o njem! Čakaj malo, hočem reči, je rekel, govorica nam je skupna, abeceda je skupna,

ne razumeš? Ne razumem, sem rekel (moral bi bil reči vsaj: *že razumem, ampak* — ker je boljši trik). Kaj me briga trend, sem rekel. Lepoteprosim, je rekel, pomislimalo, saj tako sepa sploh nebirazumeli. Pa se sploh razumemo? sem rekel. Ker ta tvoj trend je nekaj, kar potrebuješ, kadar bi rad prodajal. Prodaja se, kar je drugim všeč, zato moraš vedeti, kaj jim je všeč, se pravi: tu je bistvo tvojega spremljanja svetovnih tokov. Pojdi v rit (je rekel nekaj hujšega), ker je bil užaljen, ker sem se naredil pa tudi kolikor mogoče lepega. Sem čutil, da sem boljši od njega in sem rekel: Bit sam svoj, kapiraš? je nekaj čisto drugega. Naj bo: čudaški, ni važno. Slikat tisto, kar je *meni* všeč, ne drugim. Ali si vsaj prizadevat, da bi slikal, kar mi je všeč, kakor mi je všeč. Ne posnemal, razumeš, kar mi je pri drugem všeč. No prav, ne znam povedat. Tako sva se pač nekaj časa ravsala zaradi svetovnih tokov, z Lavričem.

O ženskih telesih, starih hišah. (Misli o tem!) Kaj ima o ženskih telesih, o starih hišah? Kakšno zvezo ima, lepo te prosim! Noro. Ampak *zame* SO zveze, do zamenjave tesne zveze, včasih, kadar si upam — — — no recimo takole: biti zelo ali čim bolj slikar.

Je pač prava figa, če slikam Gitin trebuh ali steno stare zidanice.

Ne smem pozabiti: Gita in Lidija, preden se slečeta, moram zagrniti okna; jih zelo zanima, v tem kraju, še veliko bolj, kot jih je zanimalo v mestu, kaj ljudje počno? Ampak na samem! da bi jih kaj še bolj zanimalo? fuzbal? košarka? Kakor da bi ne počeli vsi istega, bolj ali manj, je rekla Gita. Ali si vsaj želeli počet, če so bolj na kratki verigi; če so še kolikor toliko pri močeh. Tudi pretepajo se; in vse tako. Špegajo; na vse načine vohljajo, zagrinjajo okna, se skrivajo, prikrivajo, izumljajo varnostne ukrepe, da bi drugim preprečili špeganje. Kdor ve, je močnejši. To ti je poglobitni trend, se mi zdi. (Svetovni tokovi!)

Je rekel Lavrič: Kaj pa lepota življenja, teh nič ne vidiš? Življenje ima vendar tudi svoje lepote! je malone zavpil, še privzdignil se je s stola in še zardel je (v obraz). Jih ima, sem rekel. Ogromno lepota celo. Pa nam ni do njih, prevečkrat. Daj no mir! je rekel in se spustil nazaj na stol. Oprosti, no, kolobocija, je rekel že bolj pomirjen, da se bog usmili, če ti povem po pravici. Lepota je! in zakonitosti lepote so!

Za Gito je pa rekel, da je pravzaprav pokvarjena, Giti je rekel *zame*, da sem v bistvu cinik in da zavidam tistim, ki so uspeli. Lidija je rekla, da je Lavrič rit, kar preprosto, nič v bistvu, nič pravzaprav. Zelo ceni, je rekla, vse svoje, kar nosi s seboj, in česar ne nosi, ker je pretežko za v žep: od gat, če so njegove, pa do amija, če je njegov. Že ve, Lidija. Ga pa tudi pozna, od blizu. Nisem mogel reči zase, da ja, kar takole. Ker niso te reči preproste. Jaz sem mogoče tudi rit, samo na drugačen, na svoj način (hvalabogu). Ampak Lavriču, sem rekel, kaj naj mu zavidam? Tudi če je uspel. *Zame* to ni uspeh. Zanj je. Naj bo. Prav, da je. Važno je, da se ljudje dobro počutijo. Da mislijo, da so uspeli. Da se počutijo tako; ker če se ne — — — lahko postanejo nevarni? Prej, kakor če se, bi rekel. Vsaj zdi se mi tako. Imam nekaj izkušenj.

Včeraj se je zganilo: trg je prvič pogledal k meni sam od sebe; izprožil prvo tipalko. Ko sta se brat in svakinja odpeljala, sem popravljal ograjo. Hiša je v slabšem stanju, kakor sem spočetka mislil. Plesnivi koti, celo to. Vlaga. Pa piha, pod okni, pod vrati. Sem lepil kose blaga na okvire, že dopoldne. Če slikaš stare hiše, je nekaj drugega, kakor če prebivaš v njih. Je prišla soseda, drobna starka; bela, blede. Da bi ji posodil pest soli. Je gledala, da bi kaj videla. Kaj? Pojma nimam. Ne vem, mogoče je prišla res samo zaradi soli. Sem šel po sol in je rinila za mano v kuhinjo. Štedilnik ima razpoko, ki se vleče še naprej čez steno in čez strop. Star štedilnik. Takih več ne najdeš. Ali kvečjemu tu in tam. Moraš imeti srečo. Razpada? je rekla. Ja, sem priznal. Nič ni večno, je rekla. Se zasmejala. Sem pomislil, da sta si morali biti s teto kaj navzkriž. Zakaj vas to tako veseli? sem jo vprašal. Veseli? Mene? Se je prestrašila? Jo je kar precej pobrala. Njena hišica je moji najbližja; kar naravnost proti svojim zveženim vratom jo je urezala in jih zaloputnila za sabo; zdelo se mi je, da je pljunila čez ramo, preden je zginila za vrati. Pa nisem prepričan; mogoče se mi je tisto o prestrašenosti tudi samo zdelo. Moral bi jo bil zaplesti v pogovor, prezreti njeno veselje nad razpadanjem hiše in minljivostjo sveta. Naj bo srečna, stara, posušena nešplja, da mi hiša razpada, kaj mi mar. Kako smo ljudje pravzaprav preplašeni.

Proti večeru sem šel ven, s skicirko pod pazduho. Narisal sem staro kovačnico. So stali med vrati svojih hiš in me gledali, tržani. Se bali, da bi jim časa ne izmaknil? Podtaknil? Ali kaj? (Menda ne požara?) Mogoče sem jim bil že sam po sebi dovolj zanimiv. Niso vajeni, da bi kdo stal tjavdan pred ruševino in kracal po papirju s koščkom oglja? Oglje poznajo kvečjemu kot kurjavo? Ne vejo nič o oglju Cro Magnona? Je to lokalna regresija, glede na obči razvoj Človeštva? Je sranje tudi sicer, da nimajo še cromagnonskega veselja ne ob koščku oglja? Usoda, ki bi se ji lahko ognili? Bi rekli: se pa le nekaj dogaja, nekaj se spreminja na papirju, ker prej je bil prazen, zdaj so vsaj črte in še nekaj pomenijo; kovačnica, ki jo poznamo od vedno, se je preselila na papir: je kovačnica, ki nam razpada v trgu, in je duplikat, ki razpada na papirju. Ni več kar tako, *enostavno*. Je noro? Je vsaj hec, če nič drugega? ni več tako brezupno, če je hecno in je celo smisel? Pa čeprav na papirju. Veselje nad smislom.

O lej ga! je zavpil pijanček, ki sem ga skiciral oni dan v gostilni. Lej ga! in mahal z berglo že od daleč. Kok se maš? Nič kaj dosti mi ni bilo do njega, to pot. Kar dobro, sem rekel in šel. Doma sem si skuhal nekaj krompirja in ga pojedel z maslom. Pojedel sem košček Gelčkine potice in še nekaj kruha s čebulo. Meso jem redkokdaj; povzročča — nekaj povzročča, če ga preveč ješ.

V postelji sem bral *Krvave roke*: »Moram živeti čimdelj, jih vsaj tako premagati. Naj gredo pred mano, če nič drugega. Morilci ne vedo, da je treba samo čakati; pa se tolikanj trudijo, da bi spravili druge ljudi s sveta. Bedaki!«

Zaspal sem šele proti jutru.